



Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Cím: *Széchenyi és a közegészségügy*

Forrás: *Budapesti Hírlap*

Bp

(Hely)

1925. 11. 22.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Széchenyi István

Idő

1925

Személy

Széchenyi és a közegészségügy.

Viszota Gyula dr. tankerületi főigazgató a Közegészségügyi Egyesület legutóbbi ülésén előadást tartott, amelyben érdekesen ismertette Széchenyinek a lakásra, orvosokra, orvostudományi rendszerekre és az egészség megővésére vonatkozó nézeteit. A nagy tetszést keltett előadás egyes részleteit a következőkben ismertetjük:

Széchenyi, korának egészségügyi állapotát a következő adomával jellemezte:

Egy kis faluban, az ideglázban súlyos betegen fekvő parasztemberhez elhívták a kerületi kúrust. Ez mindent megkísérel betegén, amit csak az ars medica tanít. Először jól meghánytatá, különböző hajtószereket vett használatba, szinte olvadásig megizzasztá, eret vágott rajta, megköpültyözte, majd jéghideg és forró italokkal hűsíté vagy melegíté, diétát tartatott vele, erősítő és vértisztító szerekkel ápolgatá s végül is, midőn mindezek nem használtak, kimondá:

— Nincs pardon! A gazdának meg kell halni!

Midőn a hozzátartozók álhatatosan rimádkodtak, próbálna meg még valamit, a kúrust több órai gondolkodás után kijelentette:

— Hát egy fogát még kihuzhatom!

Ez az adoma, ha kissé tulozva is, rendkívül élesen jellemzi a kor egészségügyét, amely Széchenyit már ifjkorában érdekelte. 1836-tól kezdve közegészségügyi szempontból így bírálja Budát és Pestet.

— Porunk Buda-Pesten annyi van s annyival élünk, hogy abból, amelyet öreg ember éltén keresztül hihetőleg lenyelt, Mr. Ranger találmánya, vagyis inkább nagyobb tökélyre emelt eszközlése szerint kétségkívül néhány malomkő nagyságu mesterséges könek készítését lehetne bátran ígérni. Budapest elhanyagolt állapota miatt nem egyszer szegyenkezett külföldi vendégek előtt. Ez indította arra, hogy *Jobb lak*, később *Pesti por és sár* címmel könyvet irt, amelyben *Buda-Pestnek kifejtési tehetségéről s általában a honban lakási kellem nevelhetőségéről némi új és tázástalan gondolatát akarta kifejteni*. Ebben a kiadásra nem került könyvében megjelöli azokat a módokat, amelyeket követve a városi ember kellemesen és egészségesen lakhatna.

— Saját izlésem szerint. — írja Széchenyi — akármint szenvednék inkább, mint a természet színeitől örökké eltiltva lenni például Buda-Pesten a szöke Dunát, szennyes Duna-partokat, kiégett szőlőket, kertnélküli házakat, minden fától eltiltott tereket, utcákat, szóval az egész látóhatárt mindig s mindent hamuszínű köntösben nézni s a természet sokszínű bájai helyett örökre a homok bajjaival küzködni.

Széchenyi *Pesti por és sár* című munkája, sajnos, töredék maradt. Csak Döblingben gondolt annak kiadására, új bevezetést is irt hozzá. Ebben írja, hazaszeretettől sugalva:

— A házseretet alkotja a hazaszeretnek legbiztosabb és legtartóbb talpkövé. Szeretete azon háznak melyben család lakik és melyben azért szeret lakni, mert természeti szükségzeit, hajlamát, izlését abban kielégítve tapasztalja, az ilyféle lak képzi azon motivált hazaszeretnek leg-

szilárdabb alapját, mely nézetem szerint előbb-utóbb, de bizonyosan bekövetkezteti a nemzetnek fölvirágzását.

Egészségügyi szempontból ennél a munkájánál is fontosabb műve a Döblingben irt *Önismerete*, amely azonban csak 1875-ben jelent meg. Ebben a munkájában azt mutatja ki, hogy önismeretre, minden emberi bölcsesség legmélyebb sarkalatára kellene minden ifjut nevelni, mert csak ez emelheti az emberi testi és lelki tehetőségét a legmagasabbra.

— A testiünkön ugyszólván künn lakó, — írja Széchenyi — ki minket csak kívülről lát, legyen bár a legnagyobb tapasztalásu orvos, a leghiggadtabb bölcs, nem bír ama tehetőséggel, testiünk erőművét helyesen megbírálni. E műtétet mindenki csak maga viheti végbe. De ha az éleseszük orvos, a mélyen kombináló bölcs nem is lát, ha nem is foghat kézzel, azért nincs kártíltva a segítségből. A gyanításból néha biztosab kalauz, mint például számos husz éves ifjunak csak félig-meddig kinyílt balszeme.

Széchenyi az orvosokkal főképpen azért nincs megelégedve, mert úgy tartja, hogy könnyen tulozása esnek.

Sokat foglalkozott a különféle orvosi elméletekkel. Nagyjelentőségűnek tartotta Hahnemann Sándornak, a homeopathia megalapítójának fellépését. Ezt a gyógymódot jobbnak tartotta a réginel, amely egyszerre rendkívül sok orvosságot rendelt, kétségkívül azzal a gondolattal, hogy *valamelyik tán mégis segít*. Megjegyzi, hogy Hahnemann viszont a másik tulozásba téved, mert a kegyetlen nagy és sokféle dózis helyett a *parányit* juttatja szerepre. Az új gyógymód legnagyobb érdemét abban látja, hogy az orvosokat gondolko-

zásra, kételkedésre és megfontolásra gerjeszté. *Széchenyi* maga is gyakran követte a homeopatha orvostanításokat, hisz 1848-ban *Almásy-Balogh Pál* homeopatha volt az orvosa.

Az étkezésnek a szervezetre gyakorolt hatásáról szólva, rámutat Széchenyi arra, hogy a legtöbb betegség nemcsak abból ered, hogy az ember magát valamely étellel megmérgezi, valami ártalmas dolgot fogyaszt el, hanem abból a mindennapi okból, hogy igen sokat eszik s ekképp túlterheli gyomrát. Ennek a kijelentésnek alapjául szolgált az a körülmény, hogy *Széchenyi* idejében az étkezéssel meglehetősen visszaélt. Egy-egy főuri ebéd alkalomával, mint *Széchenyi* leírja, ebéd előtt likőrt, szilvóriumot és sajtot szolgáltatás föl, majd háromféle levest, négyféle előételt, kétféleképpen elkészített tehénhúst, káposztát disznóhussal, sárgarépát sonkával, vadkacsát, borjút, csibét, teknősbéka-bécsináltat, sokféle halat, tésztát és természetesen különféle bort és gyümölcsöt adtak asztalra. Röviden, az ebéd mintegy *negyven fogásból* állott. Meg is jegyzi Széchenyi:

— Ha ilyen haresáshoz illő időtöltésre szinte minden nap hívják föl az embert, ki kell dölni, vagy ha teste nem is török meg, lelki tehetősége eltompul. Igazolja ezt Bonaparteval, *Egészen különböző lény volt* — mondja Széchenyi — *a sovány Bonaparte tábornok és a kihízalt Napoleon császár*.

Önismereti rendszerében olvanyyira fontosnak tartja az orvosi tudományt, hogy már az élet tavaszában a tanítás tárgyai közé öhajtja vetetni. Mert ha fejlődhet is az orvostudomány, csodákat mégsem tehet és így az egyszerű, természetes életmódnak kell a betegségek kifejlődését megakadályozni. Helyesnek tartja a régi élet,

hogy egészséges lélek csak egészséges testben van. Kétségtelennek tartja, hogy ily dupla egészség alkotja az emberi főkélynek ideálképét, amire ő mindig törekedett. A gyakorlati élet mezején azonban azt látjuk, hogy ez a kettős perfecsió szinte soha, vagy csak fölötte ritkán jár együtt, mert leglelkesebb emberek általában véve nem a legerősebb testi egészségűek.

— Mikor az ember születik, — folytatja — nemcsak teste kicsiny, de lelke is vajmi kicsi. S vajjon egyik, mint másik miképp nő? Eledel által. Nemde? Igen, de kétféle

eledel által, mert teszem, míg tej, kása, hús stb. egy cseppet sem neveli a lelket, de csak a testet növeszti, úgy a principista, grammatista és syntaxista tanulmány stb. viszont nem hizlalja a testet, de tágitja a lelket. Végső elvül azt hangoztatja, ha a nemzedék sem testi, sem lelki eledelben nem szenved megrövidítést, a szebb testben a lélek is szebb lesz, mint a hibás testben, mert *egyedül a test és lélek közti har-*

mónia által éri el a halandó földi létének legmagasabb lépcsőjét.

Az előadó végül kimutatta, hogy Széchenyi, minthogy az önismeretet rendkívül fontosnak tartotta, azt életében állandóan és következetesen gyakorolta. Ez a körülmény és nagy képzelőereje magyarázza meg naplóinak buskomor lapjait, amelyekből azonban semmiképpen sem szabad Széchenyi betegségére következtetni.